

Ingela Hemming, SEB:s företagarekonom

Måndag den 14 maj 2007

Småföretag vill förändra trygghetssystemen

SEB startade under sommaren 2006 en företagarpanel för att öka kunskapen om företagares villkor inom olika områden. Den tredje panelomgången, som omfattar nästan 700 företagare, handlar bland annat om företagares syn på socialförsäkringssystemen.

Resultaten i korthet:

- 71 procent av de tillfrågade upplever att utformningen av de svenska trygghetssystemen gällande sjukförsäkring, föräldraförsäkring och arbetslöshetsförsäkring är ett hinder när det gäller att gå från att vara anställd till att bli egen företagare.
- En överväldigande majoritet, 95 procent, av de tillfrågade företagarna anser att det svenska socialförsäkringssystemet behöver ändras för företagare på något sätt.
- 74 procent av företagarna brukar nästan alltid arbeta trots att de är sjuka.
- Av de företagare som har barn har 41 procent inte tagit ut någon föräldraledighet och 30 procent av de kvinnliga företagarna låter ofta barnet följa med till jobbet när det inte kan vara på dagis eller i skolan.
- 41 procent av de tillfrågade är inte med i någon a-kassa; andelen är högre bland män där 46 procent inte tillhör a-kassan.

Ingela Hemming ger följande kommentar till resultaten:

- Resultaten visar på ett stort behov av att anpassa det svenska socialförsäkringssystemet för att bättre passa småföretagares behov. De arbetar ofta när de är sjuka och en överväldigande majoritet tycker att systemet behöver ändras på olika sätt. Den förändring som flest företagare vill se är att företagare får större möjlighet att välja om man vill vara med och betala eller ställa sig utanför delar av systemet och istället hitta egna lösningar.

- Eftersom företagare idag tvingas vara med och finansiera socialförsäkringarna trots att de inte kan utnyttja dem i så stor utsträckning så upplever många att riskerna med att driva företag blir ännu större. Undersökningen visar också att över 70 procent av företagarna tror att utformningen av trygghetssystemen är ett hinder när det gäller att gå från att vara anställd till att bli företagare.

Om företagarpanelen:

SEB:s företagarpanel vänder sig till företrädare för mindre och medelstora företag. Den tredje panelomgången genomfördes mellan den 28 mars och den 17 april 2007.

Många företagare ser trygghetssystemen som hinder

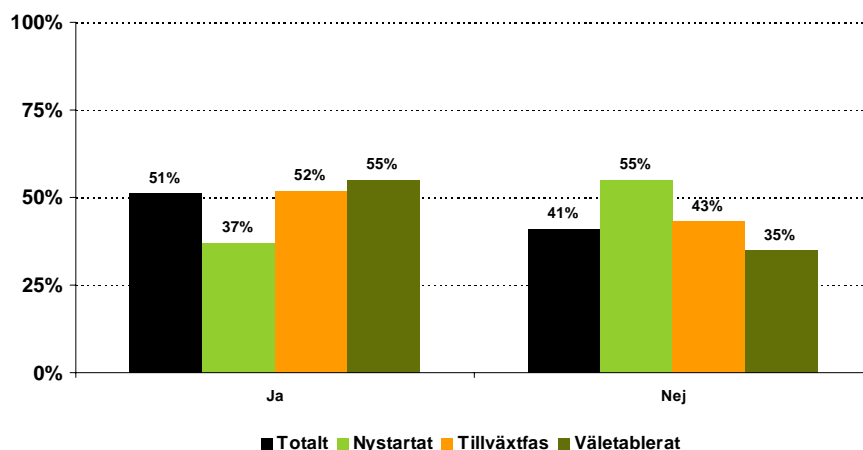
Det har under en längre tid diskuterats om och hur det svenska socialförsäkringssystemet, som i första hand är utformat för att passa anställda, utgör ett hinder för personer som funderar på att starta eget företag eller driver eget företag. Trots att företagare också omfattas av socialförsäkringarna blir det vid en genomgång av socialförsäkringssystemet tydligt att företagare inte har möjlighet att utnyttja systemet på samma sätt som anställda. Därmed betalar företagarna en orimligt hög premie för ett försäkringsskydd som de inte har möjlighet att utnyttja fullt ut. Några orsaker till att företagare har svårt att utnyttja systemen är att deras inkomster ofta är ojämna, att de har svårt att vara frånvarande eftersom ingen annan kan ta över deras arbetsuppgifter samt att de vid hot om konkurs tar ut mycket låg eller ingen lön under den sista perioden.

Den förra regeringen tillsatte en utredning om trygghetssystemen för företagare, och i början av 2007 lämnade utredningen "Trygghetssystemen för företagare" förslag till förändrade regler. I regeringens ekonomiska vårproposition skriver regeringen att den har för avsikt att öka tryggheten för företagare, men än så länge har dock inga konkreta förslag presenterats.

I vår senaste företagarpanel har vi ställt frågor angående hur små- och medelstora företag ser på socialförsäkringssystemet. Undersökningen visar att så många som 41 procent av företagarna inte har en klar uppfattning om skillnaden i olika socialförsäkringar mellan att vara anställd och att vara egen företagare. Det är oroande att en så pass stor andel av företagarna inte har en klar uppfattning i denna viktiga fråga. Här behövs alltså fler insatser för att sprida information till företagarna om hur deras möjligheter att få tillgång till systemen ser ut.

Enligt undersökningen är medvetenheten om skillnaderna ännu lägre bland företagare som driver enskild firma, 46 procent har ingen klar uppfattning om skillnaden, samt bland enmansföretagare, 47 procent. Som förväntat är andelen som inte har en klar uppfattning om skillnaderna betydligt större bland nystartade företag, 55 procent. Likaså uppger fler män än kvinnor att de inte har en klar uppfattning om skillnaden mellan att vara anställd och att vara egen företagare - 43 procent av männen jämfört med 36 procent av kvinnorna.

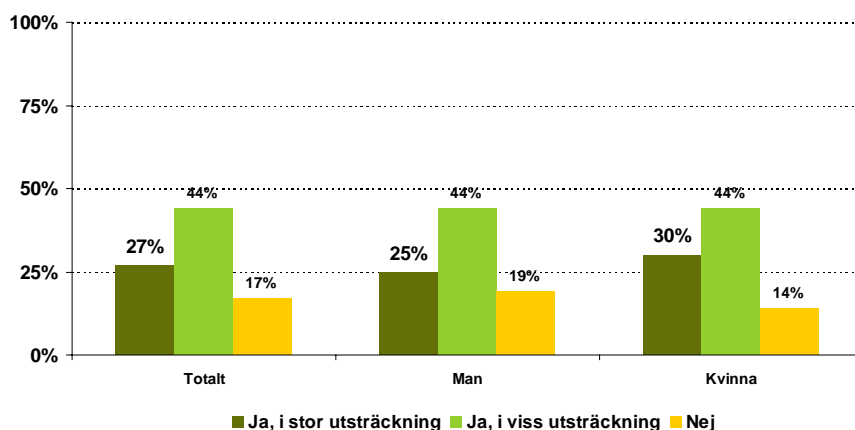
Graf 1 : Anser du att du har en klar uppfattning om skillnaden i olika socialförsäkringar mellan att vara anställd och att vara egen företagare? Uppdelat på företagsfas

Trots att en stor andel av företagen inte har en klar uppfattning om skillnaderna i socialförsäkringarna mellan att vara anställd och företagare så är de väl medvetna om att det finns stora skillnader. En stor andel av företagarna i undersökningen, 71 procent, uppger att utformningen av det svenska socialförsäkringssystemet gällande sjukförsäkring, föräldraförsäkring och arbetslöshetsförsäkring utgör ett hinder när det gäller att gå från att vara anställd till att bli egenföretagare. Andelen som upplever detta som ett hinder är större bland enmansföretagare, 75 procent, samt bland kvinnor, 74 procent. Andelen som upplever att det är ett stort hinder är störst bland nystartade företag.

Förmodligen påverkar utformningen av de svenska socialförsäkringarna företagandet i Sverige negativt. Fler skulle troligen starta företag om skillnaderna vore mindre eller om det fanns möjlighet för företagarna att i vissa delar ställa sig utanför systemet för att istället komplettera sitt försäkringsskydd med lösningar som bättre passar deras behov.

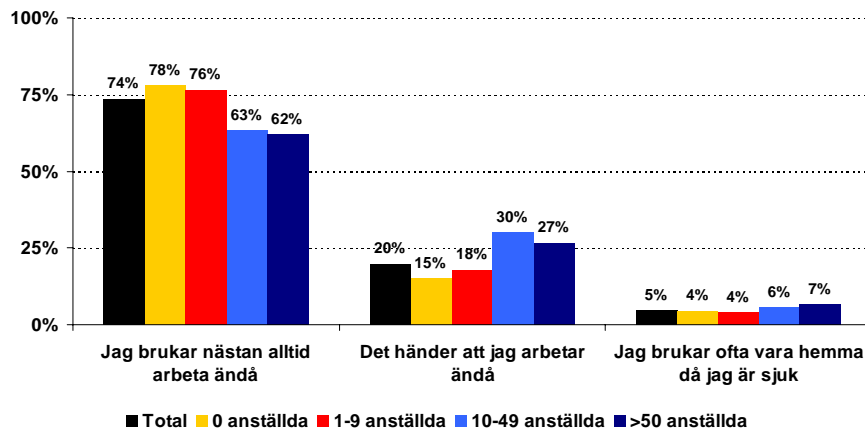
Graf 2: Upplever du att utformningen av det svenska socialförsäkringssystemet gällande sjukförsäkring, föräldraförsäkring och arbetslöshetsförsäkring är ett hinder när det gäller att gå från att vara anställd till att bli egenföretagare?

Många företagare arbetar när de är sjuka

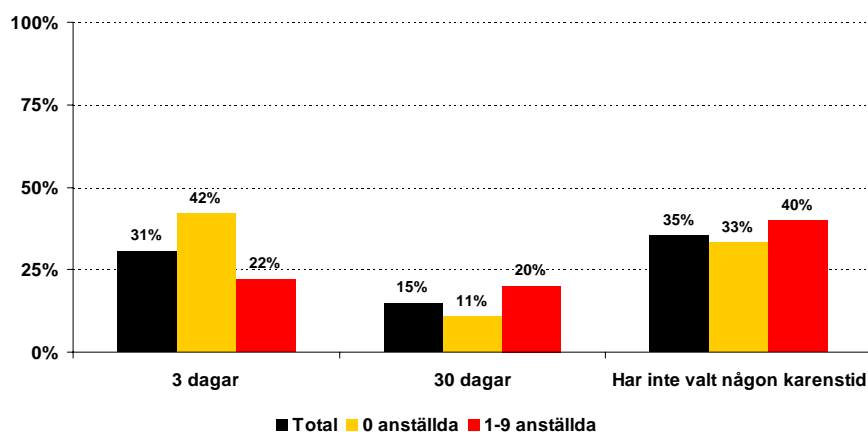
När en företagare är sjuk är det ofta betydligt svårare att stanna hemma än om man är anställd. Om man är enmansföretagare vilar ju dessutom hela verksamheten på den egna insatsen, och det är dessutom inte bara själva lönen som måste kunna betalas i slutet av månaden utan även fasta kostnader som exempelvis banklån, lokalhyra och försäkringspremier. Dessa kostnader får man ju ingen ersättning från Försäkringskassan för att täcka om man är sjuk och stannar hemma. Företagaren riskerar självklart även att kunderna går till någon konkurrent om de inte finns på plats. Vår undersökning visar att 74 procent nästan alltid arbetar trots att de är sjuka. 20 procent uppger att det förekommer att de arbetar fastän de är sjuka, medan enbart 5 procent uppger att de stannar hemma då de är sjuka. Skillnaderna är mycket små mellan män och kvinnor, men det är betydligt fler enmansföretagare, 78 procent, än företagare i medelstora företag, 62 procent, som uppger att de nästan alltid arbetar trots sjukdom.

Graf 3: När du är sjuk, brukar du försöka arbeta ändå eller tar du ut den ersättning du har rätt till? Uppdelat på företagsstorlek

Företagare är med och finansierar socialförsäkringssystemen via sociala avgifter. Enskilda näringsidkare och innehavare av handelsbolag betalar egenavgifter medan aktiebolag betalar arbetsgivaravgifter. När det gäller enskilda näringsidkare och innehavare av handelsbolag finns en möjlighet till viss flexibilitet gällande sjukförsäkringen, det går nämligen att välja mellan 3 eller 30 dagars karenstid. Om man inte väljer karenstid har man automatiskt 1 karensdag, och betalar då egenavgifter på 30,71 procent. Om man väljer 3 karensdagar är egenavgiften 28,96 procent och vid 30 karensdagar är egenavgiften 28,09 procent. Totalt sett har 31 procent av de företag som drivs som enskild firma i undersökningen valt en karenstid på 3 dagar och 15 procent har valt 30 dagars karenstid. 35 procent har inte valt någon karenstid. 34 procent av kvinnorna som driver enskild firma har valt 3 karensdagar mot 29 procent av männen, medan fler män än kvinnor har valt 30 karensdagar – 17 procent mot 10 procent.

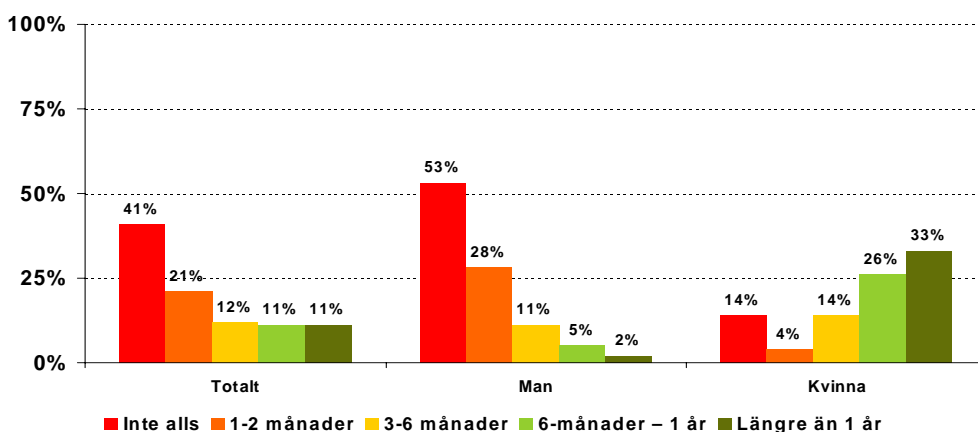
Graf 4: Vilken karenstid har du valt gällande sjukförsäkringen? Uppdelat på företagsstorlek (endast enskilda näringsidkare)

Kvinnliga företagare tar med sjuka barn till jobbet

När det gäller föräldraförsäkringen uppger 77 procent av företagarna att de har barn, 79 procent av männen och 71 procent av kvinnorna. Av dessa uppger 53 procent av männen att de inte varit föräldralediga alls, medan 14 procent av kvinnorna inte har varit föräldralediga. Jämfört med befolkningen i stort är andelen företagare som inte tagit ut någon föräldraledighet betydligt större. Enligt Försäkringskassan har exempelvis endast 3 procent av kvinnorna som har barn födda 2003 hittills avstått från föräldraledighet liksom 21 procent av männen. Det kan även noteras att det är betydligt fler enskilda näringsidkare som inte har barn jämfört med övriga företagare – 33 procent av de enskilda näringsidkarna har inte barn, jämfört med 22 procent totalt i undersökningen.

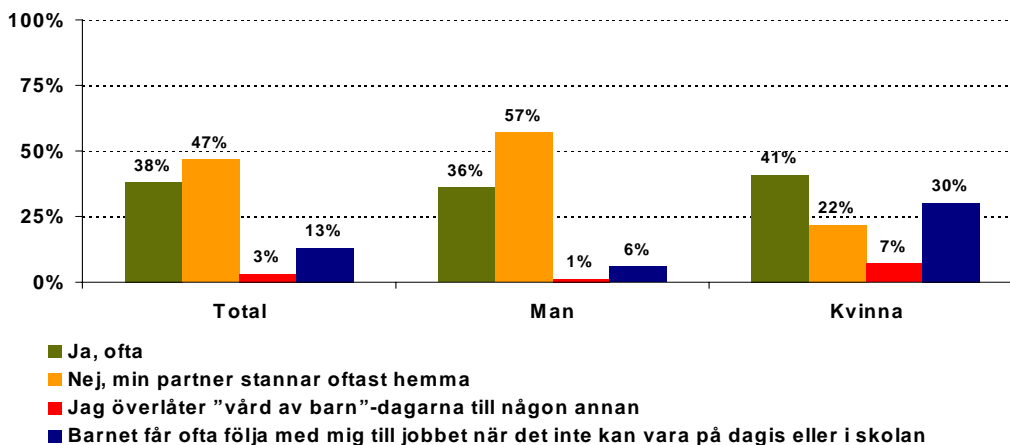
Graf 5: Hur länge har du varit föräldraledig (i genomsnitt om du har flera barn)?

Det är vanligare bland de kvinnliga företagarna att de stannar hemma då barnen är sjuka – 41 procent jämfört med 36 procent av männen. Betydligt fler män än kvinnor uppger att deras partner oftast stannar hemma då barnen är sjuka. Bland kvinnor uppger hela 30 procent att barnet ofta får följa med till jobbet när det inte kan vara på dagis eller i skolan.

Eftersom det ofta är svårt för företagare att vara borta långa perioder för att ta hand om nyfödda eller sjuka barn, och eftersom det ofta fortfarande är kvinnorna som tar det största ansvaret för barnen, finns det en möjlighet att fler kvinnor väljer att starta och driva företag om föräldraförsäkringen bättre anpassas till företagarnas situation.

Graf 6: Företagare med barn under 12 år – brukar du stanna hemma om barnen blir sjuka?

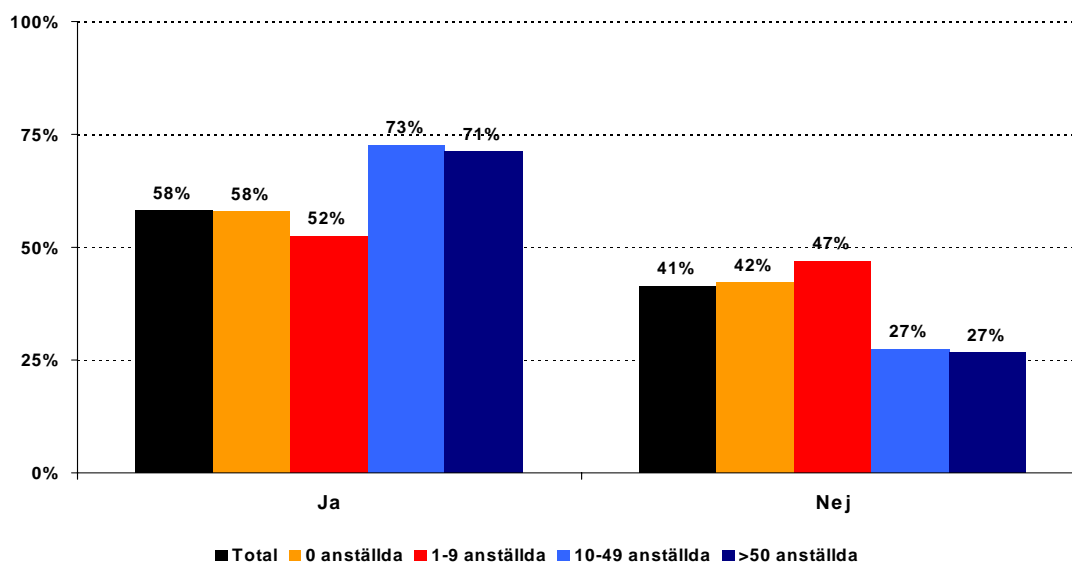

Hälften är med i a-kassan

I Sverige är totalt sett 82 procent av de som arbetar medlemmar i någon a-kassa. I vår undersökning ser vi att betydligt färre av små- och medelstora företagare valt att vara med i a-kassan, 58 procent. Uppenbarligen upplever många företagare att det lönar sig för dåligt att vara medlem i a-kassan idag. Det är ju ofta så att företagare i det längsta försöker rädda sin rörelse genom att dra ner på de egna löneuttagen. Detta leder till att arbetslöshetsersättningen som grundas på den sista tidens låga intjäning ofta blir låg.

Betydligt fler kvinnor uppger att de är med i a-kassan, 69 procent mot 53 procent av männen. Det är också fler bland företag med fler än 10 anställda som är med i någon a-kassa, och fler bland de nystartade företagarna, 68 procent.

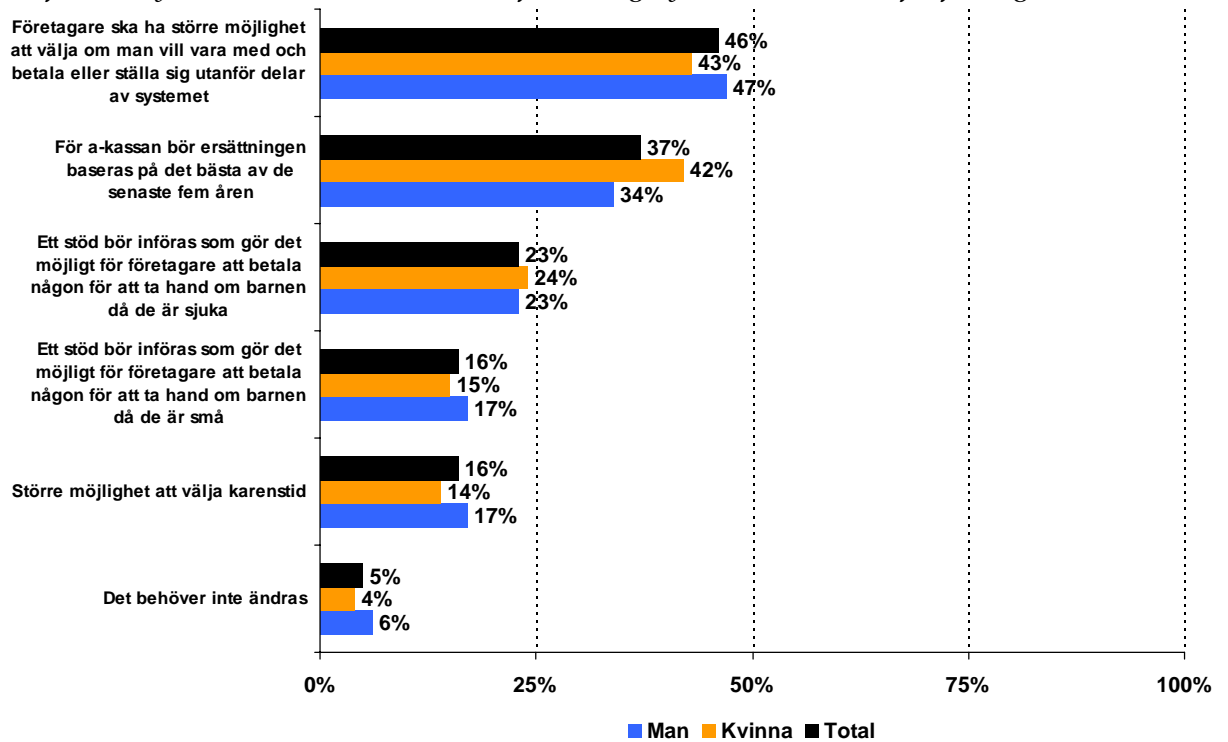
Graf 7: Är du med i någon a-kassa? Uppdelat på företagsstorlek

Företagarna vill ha möjlighet att ställa sig utanför systemet

En överväldigande majoritet, 95 procent, av de tillfrågade företagarna anser att det svenska socialförsäkringssystemet behöver ändras för företagare på något sätt. Bland de ändringsförslag som finns med i undersökningen är det en störst andel, 46 procent, som anser att företagare ska ha större möjlighet att välja om man vill vara med och betala eller ställa sig utanför delar av systemet och istället hitta egna lösningar. Detta är inte särskilt förvånande eftersom undersökningen visar att många till exempel inte känner att de kan stanna hemma när de är sjuka – men samtidigt har begränsade möjligheter att välja bort delar av socialförsäkringssystemet. Det är dessutom enbart enskilda näringsidkare eller innehavare av handelsbolag som kan väja karensdagar i sjukförsäkringen idag.

Graf 8: Hur tycker du att det svenska socialförsäkringssystemet bör ändras för företagare?

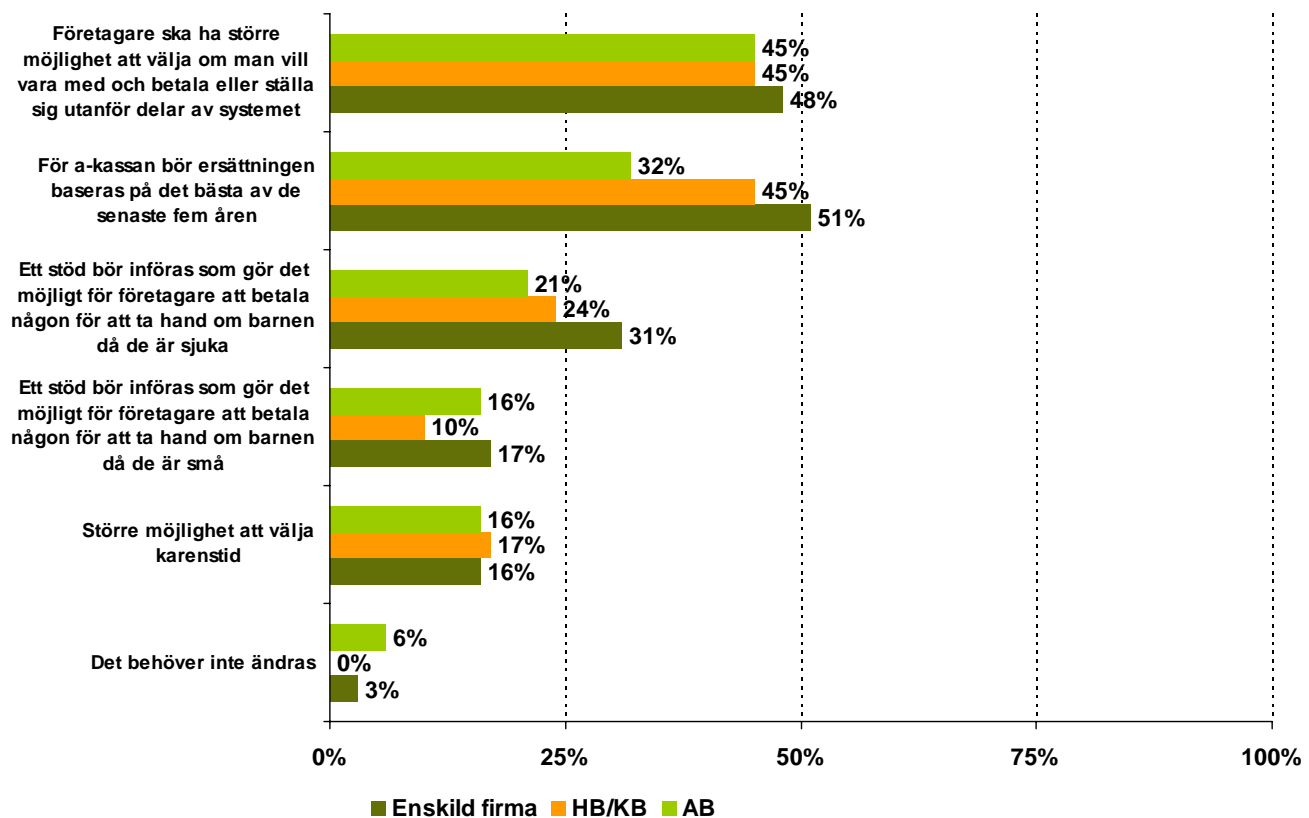
Vår undersökning visar alltså att det alternativ som företagarna tycker är mest relevant gällande förändringar av trygghetssystemen handlar om att acceptera att företagarna helt enkelt tar större risker och att det är svårt att hitta bra lösningar i det nuvarande systemet som passar deras situation. De som vill ska då istället kunna ställa sig utanför och hitta andra trygghetslösningar. Balansen mellan risk och avkastning blir då bättre – både för att få fler personer att vilja starta företag men också för att underlätta för de företagare som redan driver bolag.

Men det är svårt att hitta en lösning som passar alla företagare. Därför är det också viktigt att göra de förändringar av de nuvarande systemen som är möjliga, så att även de företagare som är med och betalar kan få ersättning från trygghetssystemen.

En annan förändring som många företag vill se är att ersättningen från a-kassan bör baseras på det bästa av de senaste fem åren. Orsaken är säkert att ersättningen idag ofta blir mycket låg eftersom företagarna väljer att sänka lönen för att rädda sitt företag från konkurs. I vår undersökning ser vi att kvinnor är mer positiva till förändringar av a-kassan än män, medan män hellre än kvinnor ser förändringar gällande möjligheten att stå utanför systemet. Detta visar på samma tendens vi sett i tidigare undersökningar - kvinnor är något mer trygghetsorienterade än män, medan män i större utsträckning vill se ökande möjligheter till avkastning på sitt företagande.

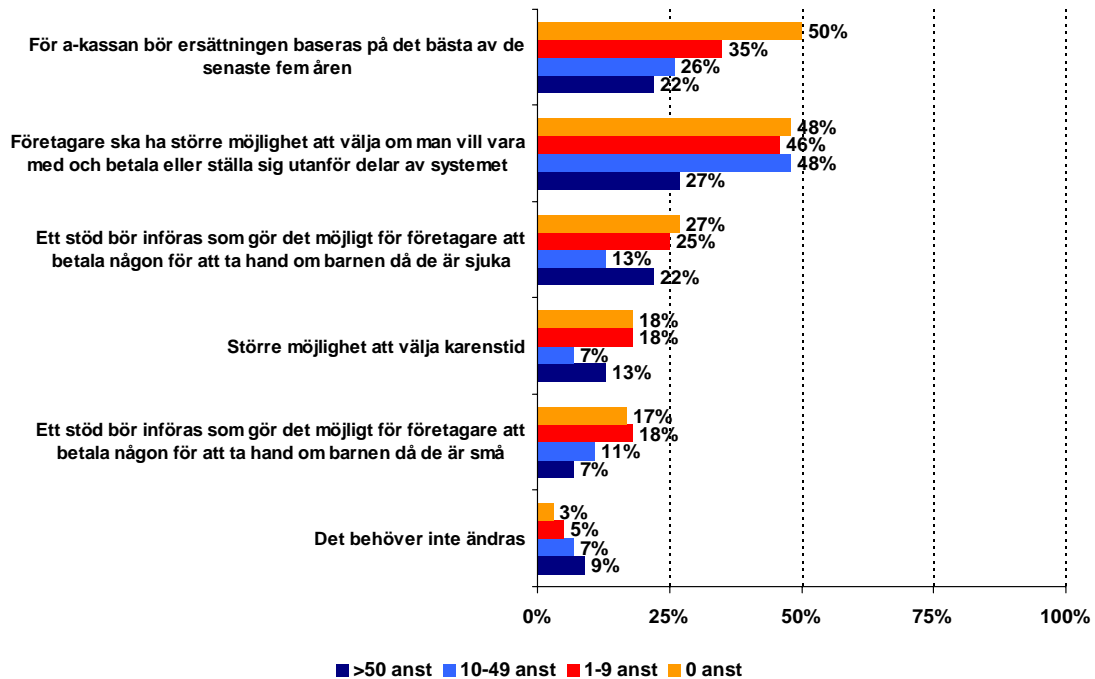
En annan förändring som företagarna vill se är att det införs ett stöd som gör det möjligt för företagare att betala någon för att ta hand om barnen då de är sjuka. Denna åsikt stöds av totalt 23 procent, men 31 procent av enskilda näringsidkare är positiva till detta liksom 27 procent av enmansföretagarna. Två andra förslag, som båda stöds av 16 procent av företagen i undersökningen, gäller större möjlighet att välja karenstid samt införandet av ett stöd som möjliggör för företagare att betala någon för att ta hand om barnen då de är små. Enskilda näringsidkare är mer positiva till förändringar av a-kassan, stöd när barnen är sjuka eller då barnen är små, samt större valmöjligheter att välja att stå utanför systemet.

Graf 9: Hur tycker du att det svenska socialförsäkringssystemet bör ändras för företagare? Uppdelat på företagsform

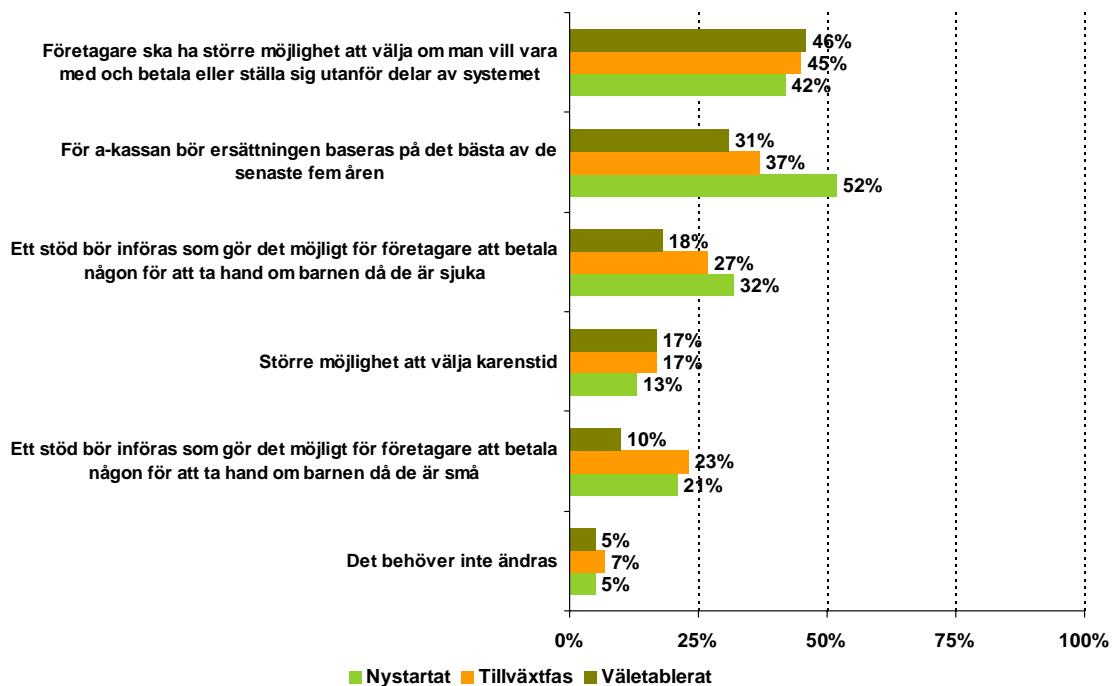

Bland enmansföretagarna är det fler som vill se ändringar av a-kassan samt att stöd införs som möjliggör för företagare att betala någon för att ta hand om barnen då de är sjuka. Detta gäller även nystartade företag.

Graf 10: Hur tycker du att det svenska socialförsäkringssystemet bör ändras för företagare? Uppdelat på företagsstorlek

Graf 11: Hur tycker du att det svenska socialförsäkringssystemet bör ändras för företagare? Uppdelat på företagsfas

Några andra synpunkter som framförts av företagarna i undersökningen gällande förändringar av socialförsäkringssystemet är:

- "Småföretagare borde ses som en egen grupp i socialförsäkringen, eftersom vi oftast befinner oss mitt emellan arbetstagare och arbetsgivare. Just nu finns det ett tomrum rent arbetsrättsligt och socialförsäkringsmässigt, vilket gör att man som egenföretagare ofta är helt utan skydd och helt utlämnad åt sin egen förmåga att klara sig utan "systemet" om något skulle hända."
- "Eftersom man inte kan ha lön från eget företag som inte är ett AB, får man bara miniminivå i t.ex. föräldraförsäkring. Vi har tvingats avstått från att skaffa barn pga detta."
- "Man bör kunna vara arbetslös de dagar man inte har uppdrag som tex. egenkonsult. Alternativt att man får ta ut a-kassa delvis under uppstartsåren och att dessa betalas tillbaka om företaget går runt och man fortsätter efter tre år."
- " Att företaget kan anlita barnpassning utan att det beskattas som privat uttag."

För ytterligare information kontakta:

Ingela Hemming
SEB:s företagarekonom
070-763 82 97
ingela.hemming@seb.se
www.seb.se/foretagarekonomen